

TİCARET KERVANLARI VE SATILAN MALLAR

Ticaret kervanlarında genellikle Hindistan'dan getirilip Suriye ve Bizans şehirlerine satılan *tütsü ve baharat*; Suriye, Mısır, Mezopotamya'dan getirilip Arabistan'a satılan *hububat*; Yemen'den getirilen *itriyat/parfüm*, yine bir kısmı Endonezya, Hindistan ve Çin'de, diğerleri ise Yemen'de üretilen *zamk, işlenmiş kereste, fildişi, abanoz, kaplan postu, işlenmiş deri, altın, mücevher, akik, un, ipekli dokuma, çeşitli madenler, silah ve baharat*; Mısır, Dımaşk (Şam) ve Basra'dan getirilen, *buğday, zeytin, zeytin yağı, bakliyat, kereste, ipek, kumaş ve çeşitli kap kacak*; Bahreyn ve Habeşistan'dan getirilen, *fildişi, mercan, inci, dokuma, altın ve gümüşten* oluşmaktaydı.⁵

Kervanların/Ticaret Yollarının Güvenliği

Kureyş, kurduğu etkili bir güvenlik sistemi ile, kervancılarının mallarını ve hayatlarını korumuştur. Bu sistem içinde, diplomatik emniyet denilebilecek, güzergah üzerinde olan kabilelerle belli miktarlar karşılığında yapılan antlaşmalar ve bizzat kervanı korumak için onlara refakat eden güçlü, kuvvetli özel birlikler sayı-

---

5. Özaydın, Abdülkerim, TDV İslam Ansiklopedisi, c. 3, s. 322-323.

labilir. Ayrıca bölgede yaygın bir örf olan haram aylara karşı hürmette bu güvenliğin bir parçasıdır. Genellikle büyük meblağlara ulaşan kervanlar haram aylarda hareket ettirilir, bu da kervanların güvenliği için etkili bir yöntem olurdu.⁶

Kervanların Geçiş Güzergahlarının Aydınlatılması

Kureyş, Hac ve ticaret kabilelerine yol göstermek için, Mekke'yi çevreleyen dağlara ateşler koyarak, Mekke yollarını aydınlatmışlardır. Hacıların ve tüccarların güvenli ve emin bir şekilde Mekke'ye ulaşmaları için o günkü imkanlarını en üst düzeyde seferber ederek böyle bir çalışma ortaya koymuşlardı. Onlar, Mekke ve Hicâz Bölgesi'nde tesis etmeye çalıştıkları bu emniyet ve altyapı tedbirleri ile insanların güven içinde bölgeye gelmelerini sağlamışlardır.⁷

Kureyş Tüccarlarının Konaklama Evleri

Kureyş tâcirleri, Mekke, Medine ve Şâm güzergahı üzerinde kendilerine konaklama evleri tesis etmişlerdi. Daha yoğun kullanılan yol güzergahlarında, içlerinde kalıp dinlenecekleri, ihtiyaçlarını giderecekleri bir nevi dinlenme mekanları/tesisleri yapmışlardı. "İsti'zân" âyeti⁸ nazil olduğunda, Hz. Ebû Bekir'in, Efendimiz'e (sas) sorduğu sorudan da bu evlerin durumu anlaşılacaktır. İlgili ayet nazil olunca Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'e (sas) şöyle

6. Hamidullah, Muhammed; *el-İlâf veya İslâm'dan Önce Mekke'nin İktisadi-Diplomatik Münasebetleri*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara 1961, sayı: 9, s. 221

7. Hamidullah, Muhammed; *İslâm Peygamberi*, c. 2, s. 856-859

8. "Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi fark ettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlırsınız. Orada hiçbir kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, «Geri dönün!» denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir." Nûr Sûresi, 24/27, 28

bir soru sormuştur: “*Yâ Resulallah! Mekke, Medine, Şam ve Beytulmakdis arasında gidip gelen ve bu güzergah üzerinde evleri bulunan Kureyş tüccârı ne yapacak, içlerinde kimse oturmayan bu evlere uğradıklarında, içeri girmek için nasıl izin isteyecekler ve nasıl selâm verecekler...*”⁹ Bu soru üzerine sûrenin 29. ayeti nazil olmuştu. Ayet şöyle diyordu: “**İçinde kendinize ait eşyanın bulunduğu oturulmayan evlere girmenizde herhangi bir sakınca yoktur. Allah, sizin açığa vurduklarınızı da, gizlediklerinizi de bilir.**”¹⁰

Ticaret Vesilesi İle Yayılan Kureyş Lehçesi

Bölgedeki en büyük ticari panayırlar, *Minâ, Mecenne, Zu'l-Mecâz* ve *Ukâz* idi. Bu panayırlarda Kureyş tüccarlarının ciddi bir hakimiyeti ve tesiri vardı. Bu tesirin bir göstergesi olarak panayırlarda en fazla Kureyş lehçesi kullanılırdı. Böyle olunca da Kureyş lehçesi hem bölge dışına taşınıyor, hem de diğer tüm lehçelere karşı bir üstünlük elde ediyordu. Diğer Arap tüccarlar ticaretlerini yürütebilmek için Kureyş lehçesini öğreniyor ve konuşmalarında bu lehçeyi kullanmaya dikkat ediyorlardı. Kureyş lehçesinin yayılması beraberinde, Kureyş örfünde yayılmasına vesile oluyordu. İnsanlar bu örfleri de öğreniyor, uyguluyor; hatta geldikleri yerlere de taşıyorlardı. Bütün bu etkenler Kureyş'in o günkü dünyada ağırlığını arttıran bir hale dönüşüyordu.¹¹

Put Gelirlerinin Mekke Ticaretine Katkıları

İslam öncesi dönemde Mekke'de, Kâbe (Beytullah) ile herhangi bir ilişkisi olmayan 360 kadar putu, Kureyşliler Kâbe'nin içine ve çevresine yerleştirmişlerdi. O günkü Araplar, bir arzuları olduğu veya dua edecekleri zaman, oradaki putlardan birine kur-

9. el-Âlûsî, *Rûhu'l-Meânî fî Tefsiri'l-Kur'âni'l-'Azîm ve Sebi'l-Mesâni*, c. 18, s. 137

10. Nûr Sûresi, 24/29

11. İbn Habîb, *el-Muhabbar*, s. 263-268; Hamidullah, Muhammed; *İslâm Peygamberi*, c. I, s. 24,

ban veya para takdim etmeyi kendilerine ibadet ve adet edinmişlerdi. Bu şekilde, Kâbe'deki bu 360 puta ciddi oranlarda kurbanlar kesilir ve paralar takdim edilirdi. Yine, özel olarak fal okları ve putlar için gelen kimselere, belli vergiler ödemek zorunluluğu getirilmişti. Bu vesilelerle verilen tüm paralar, hediyeler ve kurbanlar bu işle uğraşan Mekkelinin eline geçirdi. *el-Emvâlü'l-Muhaccere* denilen ve ciddi bir ekonomik sektör haline gelen bu alana, İslam'ın mesajları Mekke'de yankılanmaya başladığı zaman Sehmoğulları bakıyordu. İslam'a karşı düşmanlıklarını sonuna kadar devam ettirmelerinin en büyük sebeplerinden biri eldeki bu büyük sektörün kaybedilme korkusu idi.¹²

---

12. Çağatay, Neşet; *İslâm'dan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, s. 111; Hamidullah, Muhammed; *İslâm Peygamberi*, c. 2, s. 856